

Bygdemaalet er den fornyende Kraft

Taler

Jakob Sverdrup

Dato

14 mai 1878

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om nynorsk som undervisningsspråk

- 1 Da jeg var med at underskrive det Forslag, som nu er under Behandling, var det
væsentlig, fordi jeg var fuldt enig i den i Forslaget udtalte Tanke, nemlig at
Bygdemaalet, saavidt Læreren magter det, bør bruges i Almueskolen ved den
mundtlige Undervisning, og naar jeg var enig heri, var det, fordi jeg i dette
5 Forslag saa en Billighedshandling, en Retfærdigheds Handling lige overfor
Børnene Landet rundt.

- Der var navnlig to Hensyn, som for mig var afgjørende. Først var det, hvad jeg
vil kalde et pædagogisk Hensyn, idet det er min fulde Overbevisning, at skal der
10 blive den hjertelige, personlige Tilegnelse af Stoffet i Almueskolen, som dog
virkelig Alle og Enhver maa ønske, da mener jeg, at Meddelelsesmidlet maa være
det Sprog, som Barnet har hørt og lært hjemme hos sin Fader og sin Moder, det
Sprog, hvori det har modtaget de første Grundindtryk i alle Retninger, det
Sprog, som er blevet det kjendt og kjært. Jeg tror, at det Stof, som Almueskolen
15 fremlægger, kun vanskelig kan blive i Sandhed hjertelig tilegnet, hvis ikke
Tilegnelsen sker paa det Sprog, som er Barnets egen Eiendom. Det er derfor
først og fremst af denne rent pædagogiske Grund, at jeg var med paa at
underskrive dette Forslag. Børnene, mener jeg, har Ret til at fordre, at Stoffet
meddeles dem i den Form, hvori det for dem er lettest at tilegne sig, og dette faar
20 for mig forstærket Betydning, naar jeg kommer i Hu, at vor Almueskole for en
meget væsentlig Del er Religionsskole, altsaa en Skole, hvori det gjælder at føre
Barnet ind i de dybeste og høieste Sandheder, som Menneskelivet kjender og
fremfor alt Sandheder, som har til Hensigt at virke ikke blot paa Forstandslivet,
men paa Hjertelivet, paa Karakteren, paa Personlighedens Inderste, da mener
25 jeg, at man maa søge at bruge det Meddelelsesmiddel, som kan trænge dybest
ind i Hjertet, og som kan udrette mest.

Man indvender rigtignok herimod, at da lærer ikke Barnet Skriftsproget. Dertil
30 vil jeg sige: Barnet faar lære at forstaa, hvad der staar i Bogen, lære at læse det og
at fatte Bogsproget, naar det hører det blive talt; men jeg tror ikke, at
Almueskolens Opgave kan være den at lære Børnene enten at tale eller tænke i
Skriftsproget. Jeg har rigtignok seet, og vi hørte det jo igaar, at en af Skolens
Autoriteter har udtalt sig i den Retning. Men jeg maa sige, at hvis dette virkelig
35 for Alvor skulde blive forsøgt i vore Almueskoler, vilde det i mine Tanker være
et af de største Misgreb, som kunde begaaes, ja jeg vilde anse det ligefrem som en
Synd mod den norske Nationalitet.

Dette er min første Grund. Den anden Grund, hvorfor jeg slutter mig til
40 Forslaget er, hvad jeg vil kalde en national Grund. Jeg tror, vi for Tiden befinde
os i en sproglig Overgang. Vi holde paa at arbeide os frem mod et mere norskt,
nationalt, hjemligt Sprog end det, vi har; men skal denne Sprogudvikling blive i
Sandhed national, da er det mig klart, at det netop er fra Bygdemaalene, at det
nationale Element, den fornyende Kraft her maa hentes. Skal imidlertid dette
45 kunne ske, gjælder det, at Bygdemaalene faar Lov til at komme til sin Ret og
saavidt muligt ligestilles med Skriftsproget, og da mener jeg rigtignok, at dette
først og fremst maa ske i Skolen. Skal nemlig det nationale Element i Sproget
komme til sin Ret, da er det nødvendigt, at Folket rundt om i Landet ogsaa selv
faar Agtelse for sit Sprog; men jeg er ikke istand til at tro, at Barnet faar den rette
50 Agtelse for Faders og Moders Maal, naar det hører, at den samme Lærer, som
udenfor Skolen, naar han taler med Folk i sin Hjembygd, taler Bygdemaalet,
strax han sætter Foden indenfor Skoledøren forandrer sit Maal og taler
Skriftsproget. Da faar Barnet uvilkaarlig den Tanke, at det Maal, som Fader og
Moder taler hjemme i Stuen, ikke er saa godt, ikke er saa ædelt som dette andet
55 Maal, og Agtelsen for Bygdens eget Maal vil paa den Maade synke hos Barnet.

Jeg mener altsaa, at skal det nationale Element i Sproget, det norske Bygdemaal
naa sin Ret, gjælder det i Folkets egen Bevidsthed at holde Agtelsen for dette
Sprog oppe, og det maa blandt Andet ske derigjennem, at Barnet lærer, at dette
60 Sprog er saa godt og skjønt, at det kan bruges i Skolen. Dette er de to
Hovedgrunde, som for mig har været bestemmende. Der kunde være mangt og
meget andet at sige om denne Sag; men jeg skal ikke nærmere indlade mig
derpaa.

65 Da det imidlertid i Komiteen kom til Spørgsmaalet om, under hvilken Form
den her omhandlede Forandring burde ske, var jeg fra først af overbevist om, at

det var bedst og rigtigst, at den skeede gennem Skolens Instrux. Der kan heller ingen Tvivl være om, at dersom der var den Forstaaelse, som ønskeligt kunde
70 være, mellem Storthing og Styrelse, da vilde alle være enige om at vælge denne Vei. Jeg mente dog, at den alligevel burde forsøges, og det saameget mere, som der i Instruxen findes en Bestemmelse i beslægtet Retning. Ganske vist har denne, som af Repræsentanten fra Akershus bemærket, nærmest Formen af en Tilladelse. Men der ligger dog saa meget i den, at det forekommer mig, at den
75 kan bruges som et Tilknytningspunkt, og derfor fandt jeg, at før man skred til Udarbeidelse af en Lov i den her omhandlede Retning, burde man gjøre et Forsøg paa, om man ikke kunde ad instruxmæssig Vei faa frem det samme.

Naar jeg imidlertid slutter mig til denne Tanke at gaa den instruxmæssige Vei,
80 kan jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at mine Forhaabninger om en heldig Løsning ad denne Vei ikke er særdeles store; det maa jeg ligefrem tilstaa, og jeg mener, at jeg har fuld Ret til at nære Mistillid, naar jeg ser hvad Chefen for den nuværende Styrelse sammen med et Par andre Statsraader udtalte i 1869 i Anledning af Loven om offentlige Skoler for den høiere Almendannelse.
85 Dengang udtalte to af de nuværende Statsraader følgende: "Thi er der nogen Side af Følelseslivet, som hos den norske Nation i Almindelighed og dens studerende Ungdom i Særdeleshed er stærkt udviklet og ingen ny Støtte tiltrænger, saa er det Kjærligheden til, Interessen for og Troen paa det Nationale". En saadan Udtalelse er ikke meget lovende og burde visselig ikke
90 være flydt af en norsk Statsraads Pen.

Desuagtet mener jeg dog, at vi faar gjøre et Forsøg i Retning af at faa Sagen frem ad instruxmæssig Vei, og derom er nu, saavidt jeg forstaar, alle, som har udtalt sig om Sagen, enige. Hvad det af Repræsentanten fra Akershus fremsatte Forslag
95 om Tillæg til Komiteens Indstilling angaar, har jeg ikke synderligt at indvende derimod; jeg kan væsentlig slutte mig dertil. Dog forekommer det mig, at Slutningstiraden: "Iøvrigt udstaar Sagen til følgende Thing", er overflødig, idet jeg mener, at dette falder af sig selv. Faar næste Odelsting det Svar fra Regjeringen, at den Intet finder at burde foretage i denne Sag, falder det af sig
100 selv, at man gaar over til at søge den gennemført ad Lovgivningens Vei.

Kilde

Storthingstidende 1878. Forhandlinger i Odelstinget, s. 315-316

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/bygdemaalet-er-den-fornyende-kraft>

110

115

120

125

130

135

140